

אם בן לדברך ששמן כמה נשתנית האשה בדמיה משילדה, נמצא
שלא ישלם המזיק כלום, שהרי משהאשה יולדת היא משפחת יותר
ממה שהיתה שוה קודם הלידה, שמתחילה דמיה פחותים משום
שמסוכנת היא למות בצער לידה. ובהכרח אין שמין כמה משתנה
שויה בין קודם שילדה לבין אחר שילדה, אלא שמין את הולדות
עצמן כמה הן יפין לימכר, דהיינו כמה היה אדם רוצה לשלם ולקנות
את העובר שבמעיה.

ומסיפה המשנה, בין לתנא קמא ובין לרבן שמעון בן גמליאל, נותן
המכה את דמי הולדות לפעל האשה המוכה, שהתורה זיכתה אותם
לו, שנאמר (שמות כא כב) 'ענוש יענש פאשר ישיה עליו בעל המכה את
הדמים ליורשיו של הבעל. ואם אשה זו אין לה בעל, נותן המכה את
כלומר שפחה משוחררת הנשואה לעבד משוחרר ונתעברה ממנו, או
שהיתה גיורת הנשואה לגר ונתעברה הימנו, וכשהוכתה יצאו
ולדותיה ומתו, ומת הבעל בלא בנים, פטור המכה מלשלם דמי
הולדות, שהרי דמי הולדות שייכים רק לבעל ולא לאשה, ועבד
משוחרר וגר כיון שאין להם יורשים המחזיק בנכסיהם זכה, והמזיק
קודם לכל אדם לזכות במה שבידו.

גמרא

שנינו במשנה: שור שהיה מתכוין לחבירו, והכה את האשה ויצאו
ילדיה, פטור מדמי ולדות. מדייקת הגמרא: טעמא דמתכוין להכירו –
דווקא כשנתכוין השור ליגח את חבירו והכה את האשה, פטור מדמי
הולדות, האם מתכוין השור להכות את האשה, משלם בעל השור
דמי הולדות. מקשה הגמרא: לימא תיהוי תיובתא דרב אדא בר
אבהה – יש להקשות מכך על רב אדא בר אבהה, דאמר רב אדא בר
אבהה לעיל (מב), שוורים שנתכוונו להכות אשה, ויצאו ילדיה,
פטורים בעלי השוורים מדמי הולדות. מתרצת הגמרא: אמר לה רב
אדא בר אבהה, אין לדייק ממשנתנו שאם נתכוין השור להכות את
האשה חייב בדמי ולדות, אלא הוא הדין דאפילו אם נתכוונו לאשה,
נמי פטורים מדמי ולדות, והא דקתני במשנתנו שור שהיה מתכוין
להכירו ולא לאשה, משום דאיידי דקא בעי למיתנא – אגב שרצה
התנא לשנות בפספא דין אדם שהיה מתכוין להכירו והכה את
האשה ויצאו ילדיה, משלם דמי ולדות, משום דהכי פתחי קרא –
באופנו על הדין אמור בתורה, לכך קתני רישא נמי – פנה התנא גם
ברישא שור שהיה מתכוין להכירו והכה את האשה פטור מדמי
ולדות, ולעולם אף כשמתכוין השור להכות את האשה, הרי הוא פטור
מדמי ולדות:

הגמרא מביאה דין שור שהזיק ולדות שפחה: אמר רב פפא, אף
ששנינו במשנתנו ששור שהכה את האשה אינו משלם דמי ולדות,
מכל מקום שור שנגח את השפחה המעוברת ויצאו ילדיה, בעל
השור משלם לאדוניה דמי ולדות. מאי טעמא אין לפטור מדמי
ולדות השפחה כשם שנפטר מדמי ולדות אשה, משום ששור המזיק
שפחה הרי זה כחפירתא מעפרתא בעלמא הוא דאזיק – כמו שנגח
השור חמורה מעוברת, שכן מצינו דאמר קרא (בראשית כב ה)
שכשחלק אברהם אבינו לעקוד את יצחק בנו על גבי המזבח, אמר
לישמעאל בנו ולאליעזר עבדו 'שבו לכם עם החמור', ודרשו
שכוונת הכתוב 'עם החמור' היא, שאליעזר שהיה עבד כנעני הוא מעם
הדומה לחמור, דהיינו שאין עבד מתיחס אחר אביו כשם שחמור אין
לו יחס, ולכך גם לענין הזיק הולדות יש לדמות את השפחה המעוברת
לחמורה מעוברת, שהשור המזיק את ולדותיה חייב לשלם לבעליה
את דמיהן, ולא מיעטה תורה שור מתשלומי דמי הולדות אלא בולדות
שמתחייבים אחר האב, דהיינו ולדות ישראלית או שפחה משוחררת:

שנינו במשנה: כיצד משלם דמי ולדות, שמין את האשה כמה היא
יפה עד שלא ילדה, וכמה היא יפה משילדה. שואלת הגמרא: וכי
בשומה זו ששמן את האשה כמה נחסרה מדמיה, משערים רק את דמי
הולדות, והלא בשומא זו יש בכללה גם שיעור נזקי האשה עצמה

ממה שהושבחה על ידי עיבורה, ואם כן שבת ולדות מופעי ליה –
היה לתנא לשנות 'כיצד שמין דמי ולדות ושבת ולדות'. מיישבת
הגמרא: הכי נמי קאמר – אכן כוונת התנא היא לבאר בדבריו גם
שומת שבת הולדות, וצריך לשנות במשנה כך, כיצד משלם דמי
ולדות ושבת ולדות, כלומר כיצד משערין כמה היו שוים הולדות, וכן
את מה שהיו משבחים את האשה, שמין את האשה כמה היא יפה
בשביל ולדות הללו עד שלא ילדה, וכמה היא יפה משילדה, דהיינו
כמה אשה מעוברת שוה יותר מריקנית בשביל הולדות, ודמים אלו הם
'דמי הולדות', וכן שמין כמה דמיה יפים מחמת שנראית שמנה ובעלת
איברים בעודה מעוברת, ודמים אלו הם 'שבת האשה מחמת הולדות',
ואת הדמים הללו נותן לבעל:

שנינו במשנה: אמר רבן שמעון בן גמליאל, אם בן משהאשה יולדת
משפחת. ומלשון משמע שהקשה לתנא קמא שלדברך נמצא
שלאחר שהאשה יולדת היא משבחת יותר. שואלת הגמרא: מאי
קאמר רבן שמעון בן גמליאל, והרי מדברי תנא קמא מבואר להיפך
שלאחר שהיא יולדת נפחת שויה. משיבה הגמרא: אמר רבה, הכי
קאמר רבן שמעון בן גמליאל לתנא קמא, וכי כך הוא בדברך שאשה
משבחת בדמיה, קודם שתלד יותר מלאחר שתלד, והלא אשה
משבחת לאחר שתלד יותר מקודם שתלד, שמתחילה כשהיא
מעוברת דמיה פחותים, שמסוכנת היא למות בצער לידה, ודברי רבן
שמעון בן גמליאל ממשנתנו מתפרשים כך, אם אכן כדברך שממין
את דמי הולדות על פי שויה של האשה, נמצא שהמזיק לא ישלם לו
כלום, שהרי אני סובר שאחר שהאשה יולדת היא משבחת יותר. אלא
שמין את הולדות בפני עצמן, כמה רוצה אדם לשלם עליהן כדי
שיהיו שלו כשיוולדו, ונותנין את דמיהם לפעל.

מביאה הגמרא הוכחה כדברי רבה: תניא נמי הכי – אף בברייתא
שנינו כן, שהשיב רבן שמעון בן גמליאל לתנא קמא, וכי אשה
משבחת קודם שתלד יותר מלאחר שתלד, והלא אשה משבחת
לאחר שתלד יותר מקודם שתלד, ונמצא שהמזיק לא ישלם לו כלום,
אלא שמין את הולדות בפני עצמן ואת דמיהם נותנין לפעל.
מביאה הגמרא ביאור אחר בדברי רבן שמעון בן גמליאל: רבא אמר,
הכי קתני – כך השיב רבן שמעון בן גמליאל לתנא קמא, מדברך
משמע שהמזיק משלם גם את דמי שבת הולדות רק לבעל, וכי אשה
למי שיוולדת – וכי רק למי שזכתה תורה דמי ולדות דהיינו לבעל
משפחת – ראוי ליתן את דמי שבת גופה מחמת הולדות, ואין לאשה
עצמה בשבת ולדות כלום, והלא גם לאשה צריך להיות זכות בחלק
ממה שהושבח גופה על ידי הולדות, שהרי דמי נזק גופה הרי הוא
לעצמה. אלא סובר רבן שמעון בן גמליאל, ששמין את דמי הולדות
ונותנין את כולו לפעל, כדברי תנא קמא, ואילו את דמי השבת
שהושבחה האשה מחמת הולדות, חולקין חציו לבעל חציו לאשה,
שדמי הנפח מחמת הבעל והאשה הם באים.

מביאה הגמרא ראייה כדברי רבה: תניא נמי הכי – אף בברייתא שנינו
כן, אמר רבן שמעון בן גמליאל לתנא קמא, וכי אשה למי שיוולדת
– וכי רק לבעל הזכאי בדמי הולדות היא משבחת – ראוי לשלם את
נזקי שבת הולדות, ואין לאשה עצמה בשבת ולדות כלום. אלא כך
הוא הדין, שמין את נזק גוף האשה מחמת המכה שדמיה פחותים
משעה שהיתה ריקנית בריאה, בפני עצמו, ושמין את דמי הצער
שנצטערה האשה מחמת המכה בפני עצמו, ומשלם דמי נזק וצער
אלו לאשה. ושמין את דמי הולדות בפני עצמן, ונותנין לפעל, וכן
שמין את דמי שבת האשה מחמת הולדות, בפני עצמן, וחולקין חציו
לבעל חציו לאשה, ששבת הנפח מחמת הבעל והאשה הוא בא.

מקשה הגמרא: בדברי רבן שמעון בן גמליאל ששנו בשתי ברייתות
אלו, קשיא דרבן שמעון בן גמליאל אדרבן שמעון בן גמליאל – יש
להקשות שדבריו סותרים זה את זה, בברייתא הראשונה המסייעת
לדברי רבה מבואר שסובר רבן שמעון בן גמליאל שאין האשה
משבחת יותר מחמת עיבורה, ואילו בברייתא השניה המסייעת לדברי
רבא מבואר, שסובר רבן שמעון בן גמליאל שחולקין הבעל והאשה

בדמי שבח האשה מחמת עיבורה, והיינו שאף רבי שמעון בן גמליאל מודה שהאשה מחמת מחמת עיבורה. מתרצה הגמרא, לא קשיא סתירה בדבריו, משום שפאן - בברייתא הראשונה שמבואר בה שלרוב שמעון בן גמליאל אין משבחת האשה יותר בעודה מעוברת, מדובר ב**מבכרת** - באשה שלא ילדה עדיין בנים וזהו עיבורה הראשון, ולכך קשה לה צער ההריון וצער הלידה ומסוכנת היא. ואילו **באן** - בברייתא השניה שמבואר בה שהאשה משבחת קודם שתלד יותר מלאחר שתלד, מדובר ב**אשה שאינה מבכרת** - שכבר ילדה בנים קודם לעיבור זה, ולכך לא קשה לה כל כך העיבור והלידה.

מבואר בפירושו של רבא, שרבי שמעון בן גמליאל סובר, שאת דמי שבח האשה מחמת הולדות יש לחלק חציו לבעל וחציו לאשה. במדרת הגמרא את טעם החולקים עליו: **ורבנן דאמרי** - חכמים במשנתנו הסוברים שכל דמי שבח האשה מחמת הולדות, **נמי** - גם הם שייכים לבעל, ואין לאשה חלק בדמים, **מאי טעמא** - מהו טעמם ומנין למדו שהדין כן. משיבה הגמרא: **בדנתן, ממשמעות** הכתוב **שנאמר** גבי תשלום דמי ולדות (שמות כא כב) **ויצאו ילדיה**, וכי **איני יודע שחיה** - האשה היתה תרה קודם שהוכתה, ואם כן מה תלמוד לומר - מדוע הוצרך הכתוב לומר ונגפו אשה תרה, אלא בא הכתוב לומר לה שדמי שבח הרייון - שהושבחה האשה על ידי הרייונה, הרי הם לבעל, כדין דמי ולדות שנכתב בפרשה זו.

שואלת הגמרא: ורבן שמעון בן גמליאל הסובר שהבעל והאשה מחולקים ביניהם את דמי שבח הולדות, ולא דרשו מהרה' כדרשת חכמים, **האי תרה מאי דרש ביה** - מה הוא דרש מתיבה זו. משיבה הגמרא: רבן שמעון בן גמליאל סובר שתיבת 'הרה' **מבעי** ליה לבדנתא, רבי אליעזר בן יעקב אומר, המכה אשה מעוברת ויצאו ילדיה, לעולם אינו חייב לשלם דמי ולדות, עד שייבנה בנה' ביה תרה' - כנגד מעיה שבהם העובר, שמתוך כך מסתבר לומר שמחמת המכה יצאו ילדיה. מבארת הגמרא את דינו של רבי אליעזר בין יעקב: **אמר רב פפא, לא תיקא** שכוונתו שהחוב הוא רק כשהכה את האשה בנה' ביה תרה' **ממש, אלא** גם כשהכה אותה בל תיקא דקליק ביה שתקא לולד - בכל מקום שבא ממנו חימום לעובר, ובא לאפוקי - למעט שאם הכה אותה ביד ורגל ויצאו ילדיה ומתו, דלא חיבי לשלם דמי הולדות, כיון שבאופן זה מסתבר לומר שלא מחמת המכה יצאו ילדיה:

שנינו במשנה: היתה שפחה ונשתתרה מעוברת מעבד שנשתחרר, או נזירת מעוברת מגר, ויצאו ילדיה, ומת הגר, פטור המכה מדמי ולדות, כיון שגר אין לו יורשים וכה המכה בדמים. מבארת הגמרא: **אמר רבה, לא שנו** במשנתנו שהמכה שפחה או גיורת פטור מדמי הולדות, אלא כשהכל בה בתיי הבעל תגר ויצאו ילדיה, ולאחר מכן מת הגר, דכיון דהכל בה בתיי תגר, כבר זכה בהו תגר בדמי הולדות, שהתורה זיכתה אותו לבעל, ובכיון דמת תגר נעשו הדמים

הפקר וזכה המזיק בהו - בדמי הולדות מן תגר, ונפטר המזיק מלשלם דמי הנוק. אבל אם חבל בה המזיק לאחר מיתת תגר, נמצא שבשעה שחבל בה כבר זכיא לה איהי - האשה פגיוהו - בולדותיה, שבשמת הגר ועדיין היא מעוברת, היא מחזקת בהם והיא קודמת לכל אדם, ולכך מתייב המזיק לשלומי לה לדידה - לשלם את נזק הולדות לאשה עצמה. שואלת הגמרא: אמר רבי חסדא, מרי דיי - בעל שמועה זו, יש לי להקשות לך על דבריך, אטו - וכי הולדות צריי ניהו - הם כצורות של מעות, דהיינו כחפצים ששייך בהם העברת בעלות מאדם לחבירו, ובעת מיתת הבעל זכיא בהו - וזכה האשה מן ההפקר בולדות שהיו שייכים לבעל. והרי הדבר ברור שהולדות אינן נכסים שאפשר לזכות בהם. אלא סובר רב חסדא, אם בשעת תכלת הולדות איתיה לבעל - הבעל קיים, זכה ליה רחמנא - וזכתה לו תורה זכות בולדות, וכן זוכים יורשיו מחמתו. אבל אם בשעת החבלה ליתיה לבעל - אין הבעל קיים, לא חיבה תורה את המזיק לשלם את דמי הולדות, שהרי אין לדמי הולדות תובעין, שרק לבעל זיכתה תורה את דמיהן ולא לאשה.

מקשה הגמרא על רבה הסובר שאם חבל בה אחר מיתת הגר זכתה האשה בדמי הולדות: מתייב, שנינו בברייתא, תגר את האשה והחוקה וגם יצאו ילדיה, נותן המזיק לאשה את דמי נזק גוף האשה שנפחתו דמיה מכמות שהיתה ריקנית בריאה, וכן את דמי הצער שנצטערה והצער איש המזיק ממכה נותן לאשה, כמו בשאר חבולות שאת דמי הנזק והצער אין המזיק משלם לבעל לאשה, ודמי הולדות משלם המזיק לבעל. ואם אין תבעל קיים, נותן המזיק את דמי הולדות ליורשיו של הבעל, ואם אין האשה קיימת נותן את דמי הנזק והצער שנתייב לאשה, ליורשיה של האשה. ואם היתה אשה זו שפחה ונשתתרה הנשואה לעבד משוחרר ונתעברה הימנו, וכשהוכתה יצאו ילדיה, או שהיתה נזירת הנשואה לגר, ומת הבעל, זכה המזיק בדמי הולדות, כיון שהמזיק נכנס הגר שמת ואין לו יורשים וכה. ומדברי הברייתא מוכח שלעולם בשמת הגר נפקע חיובו של המזיק מדמי הולדות, וקשה על דברי רבה שחילק בדין זה ואמר שאם מת הבעל קודם שחבל בה, זוכה האשה בדמי הולדות.

מתרצה הגמרא: אמרי, ומי צדיף משמעות דברי ברייתא זו במשנתיתין - ממשנתנו דאוקימנא, שפירשה רבה שמה ששנינו שבשמת הבעל פטור המזיק הוא דווקא כשהכל בה בתיי תגר ויצאו ילדיה ומתו, ומת תגר לאחר החבלה, והוא נמי - כמו כן יש לפרש דברי הברייתא, שדווקא כשהכל בה בתיי תגר ומת תגר פטור מדמי הולדות, אבל אם חבל בה לאחר מיתת הגר חייב לשלם את דמי הולדות לאשה, כדברי רבה.

מתרצה הגמרא באופן נוסף: ואיבעית אימא, שמדובר בברייתא שחבל בה לאחר מיתת בעלה תגר,

הולדות אחר מיתת בעלה, והלא מדברי הברייתא לענין שבת וילדות, 57
שבחבל בה לאחר מיתת הגר זוכה האשה בכל דמי שבת הולדות, על 58
אף שאם היה חובל בה בחיי הגר לא היתה זוכה אלא במחצית מדמי 59
שבת הולדות. לישמע – נלמד מכך לענין זכות האשה בדמי וילדות, 60
שאף שכשחבל בה בחיי הגר אין האשה זוכה בהן, אך אם חבל בה 61
לאחר מיתתו תזכה בהן, כמו שזכרנו במחצית מדמי שבת הולדות 62
שהיה של בעלה. ואף שרק בדעת רבן שמעון בן גמליאל מצינו כן, 63
סובר שבחיי הגר זוכה האשה במחצית שבת וילדות ואחר מיתתו 64
זכתה בכלה, מכל מקום מדרבנן שמעון בן גמליאל לישמע – נלמד 65
שאף לרבנן הסוברים שכשחבל בה בחיי בעלה הגר, שבת הולדות הוא 66
רק של בעל, אך כשחבל בה לאחר מיתת בעלה הגר יהיה הדין שזוכה 67
האשה בדמי הולדות ובשבת הולדות, כשם שלשית רבן שמעון בן 68
גמליאל זוכה האשה לאחר מיתת בעלה בכל מה שהיה שייך לבעל, 69
שהרי לא נחלקו חכמים על רבן שמעון בן גמליאל בענין זכית האשה 70
במה שהיה ראוי הבעל לזכות, ומדוע סבר רב חסדא שאין האשה זוכה 71
בדמי הולדות כשחבל בה לאחר מיתת הגר.
מיישבת הגמרא: אמרי, לא – אין לדמות דין שבת וילדות לדין דמי 72
ולדות, משום שרק בשבת וילדות, כיון דשייכא דיה בגויהו – שאף 73
בחיי הגר יש לאשה זכות בהם, לכך כשחבל בה לאחר מיתת הגר זכיא 74
האשה בהו ככולהו – בכל דמי שבת הולדות, אבל גבי דמי וילדות, 75
כיון דבחי הגר לא שייכא דיה בגויהו – אין לאשה זכות כלל בהם ורק 76
הבעל זוכה בהן. הלכך כשחבל בה לאחר מיתת הגר לא זכיא האשה 77
בהו – בולדות ובדמיהו כלל, אלא הן הפקר ופטור המזיק מלשלם דמי 78
הולדות:
אגב שנתבאר במשנתנו דין זכית המזיק בדמי הולדות של גר שמת, 81
משום שהן הפקר, מביאה הגמרא דינים נוספים בזכיה מנכסים של גר 82
שמת. פני מיניה – שאל רב ייבא סבא מרב נחמן, ישראל המחזיק 83
בשטרותיו של גר – בשטר ששיעבר בו ישראל אחר את קרקעותיו 84
לגר, ומת הגר, מהו דין זכית המחזיק בנייר של שטרות הללו, האם 85
מאן המחזיק בשטר – אדם המחזיק בשטר שיש בו זכות ממון, רק 86
אדעתיה דאדעתיה הוא המחזיק – על דעת לזכות בקרקע המשועבדת 87
בשטר הוא מחזיק, ובאדעתיה לא המחזיק – והרי אינו מוחזק בקרקע 88
ולכן אין לו לזכות בקרקע, וישטרם נמי לא קנה – וגם את הנייר של 89
השטר לא קנה משום דלא דעתיה אשטרם – שאין דעתו לזכות בנייר, 90
ואם בא ישראל אחר והחזיק בנייר כנאו, אז דלמא – שמא דעתיה נמי 91
אשטרם – נתכוין גם לזכות בגוף השטר, ולכן זכה בו בהחזקתו. אמר 92
ליה רב נחמן לרב ייבא סבא, עני מורי – ענני אדוני, איך אפשר לצדד 93
שנתכוין המחזיק לזכות בגוף השטר, ובי בבדי לצדד – לקשור את 94
השטר על פי צלוחיתו ולסתמו בו, הוא צריך אותו. והרי ודאי אין 95
כוונתו להחזיק אלא כדי לזכות בקרקע על ידי השטר. אמר ליה – 96
השיב רב ייבא סבא לרב נחמן, אכן נסתפקתי בענין זה אם יכול המחזיק 97
לומר נתכוונתי לזכות בגוף הנייר לצדד ולצדד – אף שאין לו שום צורך 98
בזה אלא לצדד על פי צלוחיתו.
אמר רבה, משכוננו של ישראל ביד גר – לזה ישראל מעות מהגר 100
והניח לו ישראל משכון על הלוואתו, ומה הגר נעשו נכסיו הפקר, 101
וכא ישראל אחר ויחזיק בו – במשכון של הישראל, בית דין מוציאין 102
אותו – את המשכון מידו של המחזיק בו, ומחזירים אותו ללוה. מאי 103
מעמא אין מועיל תפיסתו במשכון, דכיון דמית ליה גר, פקע ליה 104
שעבודיה – נפקע השעבוד שהיה לגר על הישראל במשכון זה מחמת 105
ההלוואה, וחוזר המשכון לרשותו של הלוה, ואין הישראל יכול לזכות 106
בו. ואם היה משכוננו של גר ביד ישראל – לזה גר מעות מישראל והניח 107
לו הגר משכון על הלוואתו, והיה שוה יותר מכדי הדמים שהלוה לו 108
ישראל עליו, ומת הגר נעשו נכסיו הפקר, וכא ישראל אחר ויחזיק 109
בו – במשכון של הגר, הדין הוא שוה – המלוה קנה במשכון זכות בגר 110
מעותיו שהלוה לגר, וזה – וזה הוא משכון, קנה את השאר – מה 111
שהיה המשכון יותר מהמעות שהיה הגר חייב לישראל. מקשה 112

ותני – ויש לפרש כוונת הברייתא, שזכה מי ששייך אצלו זכיה, 1
כשחבל בה לאחר מיתת הגר וקתה האשה בדמי הולדות, כדברי רבה. 2
וכשחבל בה בחיי הגר זכה החובל בדמיהו כיון שהוא מוחזק. 3
שואלת הגמרא: למה פתני – שמה רבה ורב חסדא נחלקו במחלוקת 4
תנאים. ששינו בברייתא, בת ישראל ששנשאת לגר ונתעברה ממנו, 5
וקבל בה אדם אחר פתני בעלה הגר ומתו ולדותיה, נותן המזיק את 6
דמי הילדות לגר, שכן זכתה התורה את דמי הולדות לבעל. אך באופן 7
שחבלו בה לאחר מיתת הגר ויצאו ילדיה ומתו, ואין לגר יורשים, תני 8
הרא – בברייתא אחת שנינו שחייב המזיק לשלם לאשה את דמי 9
הולדות, משום שכשמת הגר זכתה בולדותיה מן ההפקר, ותני הרא – 10
בברייתא השניה שנינו שהמזיק פטור מלשלם את דמי הולדות, משום 11
שכשמת הגר לא זכתה האשה בולדות אלא נעשו הפקר ולא נתחייב 12
החובל כלום. מאי לאו – האם לא מצינו אם כן שמחלוקת רבה ורב 13
חסדא פתני ניהו – כמחלוקת שתי הברייתות היא, אם החובל בה 14
לאחר מיתת הגר משלם לאשה או פטור לגמרי, ואם כן מדוע לא פירש 15
כל אחד מהאמוראים שהוא סובר בהתנא שאמר כן. משיבה הגמרא: 16
אמנם לשיטת רבה הסובר שבמיתת הגר זכתה האשה בולדות וחייב 17
לשלם לה, וראי פתני היא – בהכרח יש לומר שנחלקו תנאים בדינו, 18
שאינו יכול לבאר באופן אחר את דברי הברייתא ששינו בה שהמזיק 19
פטור. אמר ליה רב חסדא הסובר שאחר מיתת הגר לא זכתה האשה 20
בולדות ופטור החובל מדמיהם, מי למה פתני היא – האם מוכרח הוא 21
לומר שנחלקו שתי הברייתות בדינו, והוא סובר בהברייתא הפוטרת. 22
מיישבת הגמרא: לא קשיא על רב חסדא מהברייתא המחייבת לשלם 23
לאשה, משום שרב חסדא לא פטר אלא מדמי וילדות, ואף ברייתות 24
אלו סוברות שהחובל בה לאחר מיתת הגר פטור מדמי הולדות. אלא 25
נחלקו הברייתות לענין דמי שבת האשה מחמת הולדות, הרא – 26
הברייתא ששינו בה שפטור המזיק, נשנתה כשיטת רבנן הסוברים 27
שרק לבעל זכית תורה את שבת הולדות, וכשמת הבעל פטור המזיק, 28
והרא – הברייתא ששינו בה שחייב לאשה, נשנתה כשיטת רבן שמעון 29
בן גמליאל הסובר שכשחבל בה בחיי הגר חולקין את דמי שבת 30
הולדות בין הבעל והאשה, ולכן שנינו שכשמת הגר והאשה קיימת, 31
אין נפטור החובל מלשלם לאשה את חלקה בדמי שבת הולדות, כמו 32
בחבל בה בחיי הגר.
שואלת הגמרא: אי ברייתא זו שחייב לשלם לאשה בשיטת רבן שמעון 33
בן גמליאל נאמרה, מאי אריא – מדוע דין הברייתא נאמר דווקא 34
בחובל בה לאחר מיתת של הגר, והלא אמילו כשחבל בה פתני – 35
בחייו נמי אית לה פלגא – זוכה האשה במחצית מדמי שבת הולדות. 36
מיישבת הגמרא: אמנם כשחבל בה פתני אית לה פלגא – זוכה 37
האשה במחצית מדמי שבת הולדות, שהרי גם לבעלה יש זכות בזה, 38
אך הברייתא באה להשמיענו שכשחבל בה לאחר מיתת של הגר, 39
זכתה האשה בפוליה – בכל דמי השבח, שכיון שמת הבעל זוכה 40
האשה אף בחלק בעלה, ומשלם החובל את כל דמי השבח לאשה. 41
מיישבת הגמרא את הברייתות לפי רב חסדא באופן אחר: ואיפתי 42
אימא, שלא נחלקו הברייתות בדינו של רב חסדא, וסוברות שתי 43
הברייתות שאף כשחבל בה לאחר מיתת הגר לא זכתה האשה בדמי 44
הולדות, ופטור החובל מלשלם אותם. ואין צריך לפרש שברייתא אחת 45
נשנית כרבן שמעון בן גמליאל והאחרת כרבנן, אלא הרא והרא – שתי 46
הברייתות נשנו כשיטת רבן שמעון בן גמליאל הסובר שזכאית האשה 47
במחצית דמי שבת הולדות, ולכן כאן – הברייתא הסוברת שהחובל 48
אחר מיתת הגר משלם לאשה, כוונתה שחייב בשבת הילדות את כולו 49
לאשה, שכיון שמת הבעל ונכסיו הפקר, זוכה האשה אף בחלק בעלה 50
בשבת זה. ואילו כאן – הברייתא ששינו בה שהמזיק פטור, היינו בדרמי 51
ילדות, שלא זכית תורה את דמי הולדות אלא לבעל, וכיון שמת ואין 52
לו יורשים, אף אם חבל בה לאחר מיתת הבעל זכה המזיק ונפטור מדמי 53
הולדות.
שואלת הגמרא: אמרי, מדוע סבר רב חסדא שאין האשה זוכה בדמי 54

1 הגמרא: ואמאי - מדוע זכה המחזיק במשכון מה ששדה המשכון יותר
2 ממעות ההלוואה, והרי המשכון היה מונח בחצירו של המלוה בשעת
3 מיתת הגר, ואם כן תקני ליה חצירו של המלוה את המשכון למלוה,
4 דהאמר רבי יוסי בר חנינא, חצירו של אדם קונה לו דברי הפקר
5 המונחים בחצירו, אף שלא מדעתו - שאינו מתכוין לזכות בהם.
6 מתרצת הגמרא: אמרי, הלא במאי עסקינן, באופן דליתיה - שהמלוה
7 אינו מצוי בעיר, ולכך אינו יכול לזכות במשכון על ידי חצירו, משום
8 שרק כל הובא דאיתא לדירה - שהמלוה מצוי בעיר, דאי פעי מקני
9 [מצי] קני - שאם היה המלוה רוצה היה יכול לזכות בעצמו במשכון,
10 קניא ליה [נמי] חצירו - יכולה חצירו לזכות לו, אבל כל הובא דליתיה
11 לדירה - שהמלוה עצמו אינו מצוי בעיר, ונמצא דאי פעי הוא למיקני
12 - שאם היה המלוה רוצה לקנות את כל המשכון, לא מצי קני - לא
13 היה יכול לקנותו כיון שאינו מצוי סמוך למשכון, חצירו נמי לא קניא
14 - גם על ידי חצירו אינו קונה את המשכון מה שהוא שוה יותר מהחוב,
15 אלא רק כנגד מעותיו וזה מחמת השעבוד שהיה לו על נכסי הגר.
16 מתרצת הגמרא באופן אחר: והלכתא - הלכה זו שהמחזיק קנה את
17 מה ששדה המשכון יותר מהחוב, נאמרה באופן דליתיה - שאין
18 המשכון בחצירו של המלוה בשעת מיתת הגר, הלא קנה בקנין חצר
19 את מה ששדה המשכון יתר על חובו. אבל אם היה המשכון בחצירו
20 בשעת מיתת הגר, קנה המלוה את כל המשכון על ידי קנין חצר,
21 שחצירו קונה לו שלא מדעתו:
22 המשניות הבאות עוסקות בדין נזקי 'בור', והוא אחד מאבות נזיקין,
23 כאמור בתורה (שמות כא לג-לד) 'וכי יפתח איש בור, או פי יכרה איש
24 בר, ולא יכספו, ונפל שמה שור או חמור, בעל הבור ישלם, כסף ישיב
25 לבעליו, והמת יתנו לו'.

משנה

26
27 משנתנו תבאר שחייב בנזקי הבור הוא בין אם חפרו ברשות הרבים,
28 ובין אם חפרו ברשות היחיד באופן שאחרים יכולים לינוק בו: החופר

29 בור ברשות היחיד ופתחו לרשות הרבים - החופר בור באלכסון
30 שעומקו ברשות היחיד ופתחו ברשות הרבים. או שחפרו ברשות
31 הרבים ופתחו לרשות היחיד - שעומקו ברשות הרבים ופתחו פתוח
32 ברשותו של החופר. והפקיר רשותו שסביב פתח הבור, ולכך נכנסים
33 שם הרבים ברשות. וכן אם חפר בור ברשות היחיד, ופתחו לרשות
34 היחיד אחר השייכת לו, והפקיר רשותו שסביב פתח הבור. בכל אלו
35 הבורות חייב החופר על נזקי הבור:

גמרא

36 שנינו במשנתנו שחייב בור הוא בין בחפרו ברשות הרבים, ובין בחפרו
37 ברשות היחיד והפקיר רשותו שסביב. ומביאה הגמרא שנחלקו
38 תנאים בזה: תנו רבנן, החופר בור ברשות היחיד, ופתחו לרשות
39 הרבים, (או שחפר ברשות הרבים ופתחו לרשות היחיד), חייב,
40 שכיין שהפתח שהוא התקלה פתוח ברשות הרבים, הרי זה כאילו
41 חפרו כולו שם, וזהו בור האמור בתורה לחיוב, דברי רבי ישמעאל.
42 רבי עקיבא חולק ואמר, חפר בור ברשותו והפקיר רשותו שסביבות
43 הבור שיוכלו הרבים להכנס לשם, ולא הפקיר בורו אלא הרי הוא
44 עדיין בעלים על הבור עצמו, והו בור האמור בתורה לחיוב.
45 הגמרא מביאה מחלוקת אמוראים בפירוש מחלוקת רבי ישמעאל ורבי
46 עקיבא: אמר רבה, בחופר בור ברשות הרבים, כולי עלמא לא פליגי
47 דמיתייב, מאי טעמא, דאמר קרא לגבי חיוב בנזקי בור (שם) 'וכי
48 יפתח איש [כיסיו] בור' שחפרו אחר, ומוסיף הכתוב 'או כי יכרה איש
49 בור' חדש, בשני האופנים חייב על נזקי הבור. ולכאורה 'או כי יכרה'
50 מיותר, שהרי אם על פתיחה של כיסוי בור חייב, על פתיחה של בור
51 מתחילתו לא כל שכן שחייב, אלא בא הכתוב ללמדך שעל עסקי
52 פתיחה ועל עסקי פתיחה לא האחריות לנזקי הבור, כלומר, אין
53 מדובר בבור שהחייב על נזקיו מחמת בעלותו עליו, אלא המחייב הוא
54 מעשה פתיחת וכריית הבור, ואף שאינו ברשותו. לא נחלקו רבי
55 ישמעאל ורבי עקיבא אלא